

د مسؤلیت د رفع کولو یادښت: دا سند په غیر رسمي شکل له یو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه یې د هیڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائید شوې. کیدای شي ټوله هڅه د ژباړې د کره کولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امکان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د کلماتو په ټاکلو کې نواقص یا توپيرونه موجود وي.

د تقنیني اسنادو شننه

"د اوسنی نظام د غیردولتي مؤسسو د انسجام او د چارو د سمون کړنلاره"

۱. د سند عنوان

"د اوسنی نظام د غیردولتي مؤسسو د انسجام او د چارو د سمون کړنلاره"

۲. سریزه

- لنډیز او مخینه: دا سند، چې د اوسني سرپرست حکومت له خوا د ۲۰۲۲ د اکتوبر په ۲۲ مه نېټه خپور شوی، په افغانستان کې د داخلي او نړیوالو غیردولتي مؤسسو (NGOs) د کړنو د همغږۍ او انسجام لپاره هر اړخیز چوکاټ رامنځته کوي. دا تقنیني سند د دې درک کولو لپاره حیاتي ارزښت لري چې غیردولتي مؤسسې، او په بشردوستانه او پراختیایي چارو کې ښکېل مهم لوري باید څنګه خپل اجراءات د اوسنی نظام له خوا ټاکل شویو لومړیتوبونو او حقوقي چوکاټ سره همغږي کړي. دا پالیسي پر غیردولتي مؤسسو د خپل کنټرول د تحمیلولو او د اسلامي قانون او حکومتدارۍ له خپلو تفسیرونو سره د دغو مؤسسو د برابرولو لپاره د اوسنی نظام د پراخه ستراتیژۍ ښکارندوی ده.
- بنسټ او قانوني واکونه: د دې سند مشروعیت او د انفاذ صلاحیت د اوسنی نظام تر واک لاندې اقتصاد وزارت څخه سرچینه اخلي. دا د اوسنی نظام په پراخه حقوقي او اداري چوکاټ کې ماموریت ترسره کوي، چې پکې د غیردولتي مؤسسو له خوا له ملي لومړیتوبونو او حقوقي مقتضیاتو سره د انطباق د باوري کولو لپاره د اقتصاد وزارت ته د یادو مؤسسو د نظارت مسؤلیت ورسپارل شوی دی. خو، په سند کې د هېڅ کوم مشخص تقنیني سند یا مقرري یادونه نه ده شوې، چې دا چاره پخپله په یوه پراخه مفهوم کې د دې د مشروعیت په تړاو پوښتنې راولاړوي.

۳. مهم حکمونه

- موخې: کړنلاره د غیردولتي مؤسسو لپاره د یوه منظم او د قانون په رڼا کې تنظیم شوي چاپیریال د منځته راوړلو موخه لري. دا کړنلاره د باوري کولو هڅه کوي چې د دغه مؤسسو کړنې رڼې، ځواب ویونکې، او د اوسنی نظام له حقوقي او دیني

دا سند د حقوقو د پراختیا نړیوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاکمیت څارونکې ویبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه کولو لپاره مهرباني وکړئ زموږ ویبپاڼه www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤلیت د رفع کولو یادښت: دا سند په غیر رسمي شکل له یو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه یې د هیڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائید شوې. کیدای شي ټوله هڅه د ژباړې د کره کولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امکان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د کلماتو په ټاکلو کې نواقص یا توپيرونه موجود وي.

چوکاټونو سره په همغږۍ کې قرار لري. په دې کې د بشرپاله مرستو عادلانه ویش او د پروژې اغېزناکه تطبیق باندې چې د اوسنی نظام معیارونه رعایتوي، تمرکز شامل دی.

2. د تطبیق ساحه: د کرنلارې ساحه په افغانستان کې ټولې فعالې غیردولتي مؤسسې، که هغه ملي دي او که نړیوالې، تر پوښښ لاندې راولي. دا کرنلاره دغه سازمانونه مکلفوي چې د اقتصاد وزارت له لارې ځانونه ثبت او د فعالیت جوازونه ترلاسه کړي چې دا کار د اوسنی نظام د مقرراتو تر کنټرول لاندې د یادو مؤسسو په راوستلو کې اغېزناکه نقش لوبوي. د غیردولتي مؤسسو د مدیریت دا متمرکز تگلاره د اوسنی نظام د هغه ارادې ښکارندوی ده چې غواړي د غیردولتي مؤسسو پر فعالیتونو د پام وړ څار او کنټرول ولري.

3. د اصطلاحاتو تعریف:

په داسې حال کې چې دا کرنلاره د تعریفونو لپاره ځانگړې برخه نلري، مگر د دې سند د شرایطو او مکلفیتونو د درک کولو لپاره د ځینو اصطلاحاتو او اختصاري نومونو پوهه ترلاسه کول خورا اړینه ده. دلته، په طرزالعمل کې ځینې کارول شوي ارزښتناک اصطلاحات او اختصاري کلمات، ذکر شوي دي:

مؤسسې: معمولاً له دې اصطلاح څخه غیردولتي مؤسسې عبارت دي، خو په یوه پراخه مفهوم کې، دا په عمومي توګه مؤسسې یا ادارې دواړه په بر کې رانغاړي.

• تفاهمنامه (MoU): دا د غیردولتي مؤسسو او سکتوري ادارو ترمنځ له رسمي تړونونو څخه عبارت ده چې د پروژو ساحه او شرایط په ډاګه کوي.

• اندما (ANDMA): د افغانستان د پېښو پر وړاندې د مبارزې ملي ادارې څخه عبارت ده (چې اوس مهال طبعي پېښو ته د رسیدو په چارو کې د دولت د وزیر دفتر)، چې د اضطراري او عاجلو مرستو د پروژې د همغږۍ مسؤلیت لري.

• تخنیکي او مسلکي زده کړې (د تخنیکي او مسلکي تعلیماتو او زده کړو مؤسسه) (TVET): هغه اداره چې د تخنیکي او مسلکي زده کړو اړونده پروژو مسؤله ده.

دا سند د حقوقو د پراختیا نړیوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاکمیت څارونکې ویبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه کولو لپاره مهرباني وکړئ زمونږ ویبپاڼه www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي.

- **سكتوري اداره:** د روغتيا، پوهنې او داسې نورو وزارتونو په څېر په بېلا بېلو سكتورونو پورې تړاو درلودونكې هغه مشخصې دولتي ادارې دي چې غيردولتي مؤسسې بايد خپلې پروژې ورسره همغږې كړي.

4. حقوق او مكلفيتونه:

دا كړنلاره د غيردولتي مؤسسو لپاره يو شمېر حقوق او مكلفيتونه ټاكي چې په لاندې ډول دي:

د غيردولتي مؤسسو حقوق

- (1) د جواز اخيستو او ثبت حق: هره غيردولتي مؤسسه، كورنۍ ده كه نړيواله، د اقتصاد وزارت له لارې، لكه څرنگه چې په څلورمه ماده كې مطرح شوې، د ثبت او د فعاليتونو د جواز ترلاسه كولو له طبيعي حق څخه برخمنه ده. دا يو مهم او اساسي گام دی چې ډاډمنوي غيردولتي مؤسسې په افغانستان كې حقوقي حيثيت او د فعاليت ترسره كولو اجازه ترلاسه كوي، دا كار مؤسسو ته د دوى د غوښتنليكونو د عادلانه ارزونې او د ټاكلو كړنلارو د رعايت حق تضمينوي. كه څه هم دا حق رسمي تسليمۍ او عملياتي مشروعيت ته لاسرسى تسهيلوي، دا د افغانستان په پراختيايي او بشرياله هلو ځلو كې فعاليت ترسره كولو ته لېواله مؤسساتو باندې يو مكلفيت هم اچوي.
- (2) د پروژې د تطبيق حق: د دې كړنلارې ۵مه ماده غيردولتي مؤسسو ته په بېلا بېلو سكتورونو كې د پروژو د پلې كولو حق وركوي. دا كار هغوى د دې جوگه كوي چې د پراختيا او بشريالني مرستې په مختلفو برخو كې خپل نقش ولوبوي.
- (3) د پاليسۍ د همغږۍ حق: د ۵مې مادې په رڼا كې، غيردولتي مؤسسې حق لري چې له نړيوالو تمويلوونكو او ماليې وزارت سره د پاليسۍ د همغږۍ كړنو كې نقش ولوبوي. دا كار د پاليسۍ جوړولو بهيرونو كې د دوى برخه اخيستني ته زمينه برابروي.

دا سند د حقوقو د پراختيا نړيوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاكميت څارونكې ويبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه كولو لپاره مهرباني وکړئ زموږ ويبپاڼه www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤلیت د رفع کولو یادښت: دا سند په غیر رسمي شکل له یو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه یې د هیڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائید شوې. کیدای شي ټوله هڅه د ژباړې د کره کولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امکان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د کلماتو په ټاکلو کې نواقص یا توپيرونه موجود وي.

4) د تدارکاتو حق: غیر دولتي موسسات، د ۴مې مادې پر بنسټ، حق لري له داخلي سرچینو څخه خپل اړین توکي برابر کړي، او که اړتیا وه، دوی بهرنیو سرچینو ته هم مراجعه کولای شي. دا حق عملیاتي نرمښت او سرچینو ته لاسرسی تضمینوي.

5) عملیاتي حق: غیردولتي مؤسسې، د کړنلارې په ۴مه ماده کې د درج شوو مکلفیتونو په رعایتولو سره د خپلو فعالیتونو ترسره کولو حق لري. دا حق د ټاکلو لارښودونو او مقرراتو د رعایت تابع دی.

د غیردولتي مؤسسو مکلفیتونه

1) د ثبت او جواز ترلاسه کولو مکلفیت: غیر دولتي مؤسسې موظفې دي چې د کړنلارې د ۴مې مادې سره سم، د اقتصاد وزارت سره ځانونه ثبت او د فعالیت جواز ترلاسه کړي.

2) د پروژې د ترتیب او تطبیق لپاره تعهد: غیر دولتي مؤسسې مکلفې دي له اړوند سکتوري ادارې سره په سلا مشوره پروژې تنظیم او تطبیق کړي (خلورمه ماده).

3) د شفافه راپور ورکولو لپاره تعهد: مؤسسې مکلفیت لري چې د بودجې، لګښتونو، پروګرامونو، موخو، او پایلو په اړه تفصیلي راپورونه د اقتصاد وزارت ته وسپاري (۶مه ماده).

4) د منفک شویو دولتي کارکوونکو د نه ګمارلو لپاره تعهد: مؤسسې مکلفې دي هغه دولتي کارکوونکي چې د غیبت یا جرم په دلیل منفک شوي وي، تر دوه کلونو پورې و نه ګماری. (۱۰مه ماده).

5) د همغږۍ او معلوماتو شریکولو لپاره تعهد: غیردولتي مؤسسې مکلفیت لري چې له سکتوري ادارې سره سروې ګانې او پروژې همغږې او تایید شوي پروپوزلونه شریک کړي (۴مه ماده).

6) د داوطلبو د اصولو رعیتولو د اخلاقي مکلفیت په تړاو ډاډمنیدل: غیردولتي مؤسسې باید د داوطلبې پر مهال هغه شرکتونو ته چې تر سوال لاندې وي، د پروژو ورکولو څخه ډډه وکړي. (۴مه ماده)

د مسؤلیت د رفع کولو یادښت: دا سند په غیر رسمي شکل له یو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه یې د هیڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائید شوې. کېدای شي ټوله هڅه د ژباړې د کره کولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امکان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د کلماتو په ټاکلو کې نواقص یا توپيرونه موجود وي.

(7) د پروژې اسنادو شریکولو مکلفیت: غیردولتي مؤسسې مکلفې دي چې د تطبیق وروسته د ارزونې او منظوری په موخه د پروژې لاسلیک شوي سندونه د اقتصاد وزارت سره شریک کړي (۴مه ماده).

(8) د ډیټابیس جوړولو او ساتنې مکلفیت: هره سکتوري اداره مکلفه ده چې د موسسې د چارو د ښه انسجام په موخه یو ډیټابیس جوړ کړي (۴مه ماده).

(9) د اوسني نظام د برحاله کارکونکو د نه گمارلو مکلفیت (۸مه ماده): غیردولتي مؤسسې مکلفیت لري چې د روښانه موافقې پرته د اوسني نظام د تخنیکي یا مسلکي برحاله کارکونکو له گمارلو څخه ډډه وکړي. د دې چارې موخه د دولتي او غیردولتي مؤسسو د گټو د ټکر مخنیوی او د فعالیتونو د انسجام باوري کول دي.

(10) د دولتي دندو پرېښودونکو کارکونکو د استخدام په اړه محدودیت (۹مه ماده): دا کړنلاره په ډاگه کوي چې غیردولتي مؤسسې تر دوه کلونو پورې هغه کسان نه شي استخدامولی کوم چې له موافقې پرته خپلې دولتي دندې پرېږدي. دا محدودیت له دولت څخه غیردولتي سکتورونو ته د ناخپه اوبښتنو مخه نیول او په دولتي دندو کې د ثبات ساتلو لپاره، طرحه او رامنځته شوی دی.

(11) د منفک شویو دولتي کارکونکو پر استخدام بندیز (۱۰مه ماده): دولتي کارکونکي چې د غیرحاضری یا د یوه جرم د ارتکاب له امله منفک کېږي، په غیردولتي مؤسسو کې تر دوکالو د گمارلو څخه محرومېږي. د دې بند موخه په عامه خدمتونو کې له اخلاقي معیارونو ټینګولو څخه ملاتړ دی. خو، د جرم د ډول په اړه د جزئیاتو نه شتون له حده زیات او د کوچنیو جرایمو لپاره د احتمالي غیرعادلانه مجازاتو سبب کېدای شي. د جرمونو د ماهیت او شدت روښانه تعریف چې د دغه بندیزونو الزامیت د عدالت د پراخوالی او د جرم د مرتبط والي سبب کېږي.

5. عملیاتي چوکاټ او د انطباق بهیر

دا سند د حقوقو د پراختیا نړیوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاکمیت څارونکې ویبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه کولو لپاره مهرباني وکړئ زمونږ ویبپاڼه www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيداى شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي.

- ثبت او جواز ترلاسه كول (۱ بند، ۴مه ماده): غيردولتي مؤسسې بايد خپل ځانونه په اقتصاد وزارت كې ثبت او د فعاليت جواز ترلاسه كړي.
- سكتوري ادارو ته ورپېژندنه (۴ بند، ۴مه ماده): غيردولتي مؤسسې د پروژې څرنگوالي په نظر كې نيولو سره د اقتصاد وزارت له لوري اړونده سكتوري ادارې ته معرفي كېږي.
- د تفاهمنامې (MoU) لاسليك كول (۸ او ۹ بند، ۴مه ماده): غيردولتي مؤسسې مكلفې دي چې له اړونده سكتوري ادارې سره د پروژو د تطبيق لپاره تفاهم نامه لاسليك كړي. سكتوري اداره بايد په ۱۵ كاري ورځو كې د هوكره ليك پراوونه بشپړ او لاسليك كړي. په اضطراري حالاتو كې، له سكتوري ادارې سره د توافق پر بنسټ كار ادامه موندلى شي.
- د پروژې تطبيق او همغږي (۵، ۶ او ۷ بند، ۴مه ماده): غيردولتي مؤسسې بايد له اړونده سكتوري ادارې سره په مشوره او همغږۍ سره گانې او پروژې ترتيب او پلې كړي. د سروې د ځايونو يا د مستحقو كسانو پېژندلو د اختلاف په صورت كې، د دوه اړخيزې موافقې لپاره به هلې ځلې صورت نيسي په داسې حال كې چې د سكتوري ادارې نظر ته به ترجيح وركول كېږي. عاجلې او اضطراري پروژې له سكتوري ارگانونو او د افغانستان طبيعي پېښو پر وړاندې د مبارزې ملي ادارې (ANDMA) سره په همغږۍ غوره او پلې كېږي.
- د پروژې له تطبيق څخه نظارت او كنترول (بند ۱۲ و ۱۹، ۴مه ماده): سكتوري ادارې د هوكره ليك له مخې د پروژې له تطبيق څخه د نظارت او كنترول مسؤوليت لري. د پروژې له تطبيق وروسته، غيردولتي مؤسسې او سكتوري ادارې بايد د پروژې لاسليك شوي سندونه د ارزونې او منظورۍ په موخه د اقتصاد وزارت سره شريك كړي.
- د راپور وركولو ميكانيزم (۶مه ماده): غيردولتي مؤسسې بايد د خپلو بودجو، لگښتونو، پلانونو، موخو، او پايلو راپورونه په كلني او ربعوار ډول د اقتصاد وزارت ته وړاندې كړي. د پروژې د تطبيق او د بشردوستانه مرستو د ویش راپورونه بايد له منظورۍ وروسته د اړونده سكتوري ادارې له خوا وړاندې شي.

دا سند د حقوقو د پراختيا نړيوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاكميت څارونكې ويبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه كولو لپاره مهرباني وكړئ زموږ ويبپاڼه www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيدای شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امکان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي.

- د پروژې د تسليمې ميكانيزمونه (۷مه ماده): د پروژو له بشپړېدو وروسته، اړونده سكتوري اداره بايد پروژه په رسمي ډول اقتصاد وزارت ته تسليم او د هغې راپور دې وړاندې كړي او د هوكره ليك د تخنيكي تضمين يا د قرارداد د تطبيق څخه دې ډاډ ترلاسه كړي.
- د تداركاتو محدوديتونه (۱۷ بند، ۴مه ماده): غيردولتي مؤسسې بايد خپل د اړتيا وړ اجناس، توکي، او ضروري مواد له داخلي سرچينو څخه برابر كړي او يوازې هغه مهال بهرنيو سرچينو ته مراجعه كولاى شي چې ياد توکي په داخل کې پيدا نه شي.
- د همغږۍ او انسجام ميكانيزمونه: غيردولتي مؤسسې له اړونده سكتوري ادارو سره له نژدې څخه په همکارۍ او کار او کار كولو موظفې دي. د دې مشاركت موخه دا باوري كول دي چې د غيردولتي مؤسسو پروژې د اوسني سرپرست حكومت له لومړيتوبونو سره په مطابقت کې قرار لري. خو، دا چاره غيردولتي مؤسسې له داسې يوه وضعيت سره مخامخ كوي چې امکان لري دوى اړ وي له پېچلو اداري لارو څخه تېر شي او احتمالاً په خپلو عملياتي خپلواکۍ کې له بنديزونو سره مخامخ شي.
- د راپور ورکولو ميکانيزم: د راپور ورکولو دقيق ميکانيزم، غيردولتي مؤسسې مکلفوي تر څو د خپلو بودجو، لگښتونو او د پروژو پايلو په تړاو تفصيلي راپورونه وړاندې كړي. د تدقيق او بررسۍ دا كچه، په داسې حال کې چې روټيا تضمينوي، بنايي په احتمالي ډول پر غيردولتي مؤسسو اداري بار اضافه كړي او د هغوى پرمؤثريت او ځواب ويلو تأثير پرياسي.

۴. اغېزې

۱. مثبتې اغېزې:

دا سند د حقوقو د پراختيا نړيوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاکمیت څارونکې وېبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه كولو لپاره مهرباني وكړئ زمونږ وېبپاڼه www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤلیت د رفع کولو یادښت: دا سند په غیر رسمي شکل له یو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه یې د هیڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائید شوې. کیدای شي ټوله هڅه د ژباړې د کره کولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امکان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د کلماتو په ټاکلو کې نواقص یا توپيرونه موجود وي.

• دا کړنلاره کولای شي د یوه واضح نظارتي چوکاټ په وړاندې کولو سره د غیردولتي مؤسسو فعالیتونه منظم کړي. دا جوړښت کولای شي د بشردوستانه مرستو د ویش او د پروژې د تطبیق شمیریت او مؤثریت ته زیاتوالی وڅښي.

• په پراخه کچه نظارت ښایي د غیردولتي مؤسسو په فعالیتونو کې د لوړې کچې ځواب ویلو او شفافیت سبب شي چې له امله یې د دوی فعالیتونه د اوسني سرپرست حکومت د حکومتولۍ نمونې اولمپیتوبو سره همغږي کړي.

2. منفي اغېزې:

• له حده زیات نظارت ښایي د غیردولتي مؤسسو د عملیاتي انعطاف پذیری په ځانگړې توگه اضطراري بشردوستانه اړتیاوو ته د ځواب ویلو په ډگر کې خنډ واقع کړي. دا په اضطراري حالتونو کې د ځنډ او محدود مؤثریت سبب کېدای شي.

• په غیر دولتي موسساتو کې د موجوده استعدادونو مجموعه کیدای شي شغلی محدودیتونو سره محدود شي او د بشر دوستانه کار پر کیفیت او انکشاف اغیز پریاسي.

5. اندېښنې

" د اوسني سرپرست حکومت د غیردولتي مؤسسو د انسجام او د چارو د سمون کړنلارې" په څېړلو کې یو شمېر اندېښنې او تشې تر نظر راځي:

• د ښه تعریفونو او معیارونو لپاره اړتیا: دقیق تعریفونه او معیارونه کولای شي د دې کړنلارې لپاره لا گټور تمام شي. دا چاره به له غیردولتي مؤسسو سره مرسته وکړي تر څو د پروژې د ارزولو، د مرستو د عادلانه ویش او د اوسني حکومت له مقرراتو سره د انطباق، مکلفیتونه درک او رعایت کړي.

دا سند د حقوقو د پراختیا نړیوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاکمیت څارونکې ویبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه کولو لپاره مهرباني وکړئ زموږ ویبپاڼه www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤلیت د رفع کولو یادښت: دا سند په غیر رسمي شکل له یو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه یې د هیڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائید شوې. کیدای شي ټوله هڅه د ژباړې د کره کولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امکان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د کلماتو په ټاکلو کې نواقص یا توپيرونه موجود وي.

- عملیاتي انعطاف مننه د نظارتي کنټرول په مقابل کې: اوسنی نظارتي چوکاټ ښایي په چټکۍ او اغېزناکه توګه بشردوستانه اړتیاوو ته دغیردولتي مؤسسو ځواب ویلو وړتیا اغېزمنه کړي. داسې برېښي چې داسې یوه انډول ته اړتیا ده کوم چې هم له حساب ورکولو او هم له عملیاتي چټکتیا څخه ملاتړ کوي.
- د ګټو اخیستونکو مشارکت: د دغې کړنلارې په بهبود او اصلاح کې د غیردولتي مؤسسو ښکېلتیا محدوده برېښي. پراخه همکاري د لا اغېزناکه تطبیق د اوسني حکومت او مدني ټولنې ترمنځ خپلمنځي تفاهم ته زمينه برابولی شي.
- د څارنې او ارزونې چوکاټ: دا کړنلاره د غیردولتي مؤسسو پر فعالیتونو باندې د اغېزناک نظارت او ارزونې لپاره یو هر اړخیز میکانیزم نه لري. یو اغېزمن چوکاټ کولای شي تضمین کړي، چې پر غیردولتي مؤسسو له حده زیات فشار اچولو پرته هم موخې ترلاسه کېدای شي.

۶. سپارښتنې

که څه هم د دې حکمونو موخه په اوسني نظام کې موجودو واقعي اندیښنوته او د مدني ټولنې سره تعامل لپاره، رسېدنه ده، مگر احتمالي ننگونې هم له ځان سره لري:

1. د بشري سرچینو مدیریت کې د انعطاف مننې کمښت: دا بندیزونه به د باتجربه او ماھرو متخصصینو، په ځانګړې توګه د هغو چې له دولت سره د کار تجربه لري او ارزښتناکه نظریات ورکولای شي، د استخدام په برخه کې د غیردولتي مؤسسو وړتیا محدوده کړي.
2. د احتمالي استعدادو ضایع کېدل: سخت قوانین ښایي په راتلونکي کې د کارۍ فرصتونو په اړه د انګېرل شویو محدودیتونو له امله په دولتي سکتور کې له شاملیدو څخه ماھر متخصصین منصرف کړي.

دا سند د حقوقو د پراختیا نړیوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاکمیت څارونکې ویبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه کولو لپاره مهرباني وکړئ زموږ ویبپاڼه www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيدای شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي.

3. د متوازنې تگلارې را منځته كول: يوه لا ډېر متوازنه تگلاره ښايي گټوره ثابته شي. كه څه هم د گټو د ټكر مخه نيول اړين دی، د تنظيم شويو او شفافه ميكانيزمونو په چوكاټ كې د ماهرو متخصصينو تبديلي لپاره د دولت او د غيردولتي سكتورونو ترمنځ بايد لارې چارې موجودې وي.

4. د اخلاقي گمارنې طريقې: د اخلاقي استخدام طريقې بايد مروجې شي او ډاډ ترلاسه شي، هغه كسان چې دولتي سكتور د غيردولتي مؤسسو په موخه پرېږدي، بايد دا كار په داسې طريقې سره ترسره كړي چې د هغوی دولتي مسؤوليتونو ته درناوی ولري او د گټو د تضاد مخه ونيسي.

5. پياوړی نظارت: د دغو بدلونونو د څار لپاره د نظارت د يوه پياوړي سيستم تطبيقول كولاى شي د دواړو سكتورونو ترمنځ د پوهې او تخصص له جريان څخه ساتنه او د مقرراتو رعايت ډاډمنولاى شي.

6. د زيات وضاحت لپاره زيات تعريفونه: د لا زياتو او دقيقو تعريفونو وړاندې كول ښايي په كړنلاره كې، په ځانگړې توگه د 'جرم' په څېر پراخه اصطلاحات، كيدای شي شغلي بنديزونو لپاره گټور وي. د تفصيلي تشرېحاتو وړاندې كول كولاى شي د متوازنه او روښانه تفسير په باوري كولو كې مرسته وكړي، چې دا كار د شديد انفاذ مخه نيسي چې ښايي له هغه روحيې سره سمون و نه لري چې د كړنلارې هدف دی. دا تگلاره كولاى شي د قوانينو په عادلانه تطبيق كې، له قانوني معيارونو او اخلاقي ملحوظاتو سره په مطابقت كې مرسته وكړي.

7. د غيردولتي مؤسسو له استازو سره گډكار: د مقرراتو د مسودو په طرحه كولو كې د غيردولتي مؤسسو استازي ښكېلول كيدای شي گټور تمام شي، د پاليسيو اړيكي او عملي كول هم د غيردولتي مؤسسو له عملياتي اړتياوو او هم د اوسني نظام ستراتيژيکو موخو ته زياتوالی بخښي. دا طريقه د انكشافې بشردوستانه اغيزمنو هڅو لپاره د يوه نظارتي محيط دپراخولو باعث كېږي.

د مسؤلیت د رفع کولو یادښت: دا سند په غیر رسمي شکل له یو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه یې د هیڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائید شوې. کیدای شي ټوله هڅه د ژباړې د کره کولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امکان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د کلماتو په ټاکلو کې نواقص یا توپيرونه موجود وي.

۷. پایله

"د اوسني نظام د غیردولتي مؤسسو د انسجام او د چارو د سمون کړنلاره" په افغانستان کې فعالو غیردولتي مؤسسو لپاره یو نظارتي چوکاټ ور پیژني. په دې سند کې گڼ شمېر مکلفیتونه او بندیزونه په گوته شوي چې موخه یې د اوسني سرپرست حکومت د حکومتولۍ جوړښت سره د غیردولتي مؤسسو د فعالیتونو کنټرول او اداره کول دي. کړنلاره د مؤسسو ثبت، له دولتي ادارو سره همغږي، او د استخدام مشخصو طریقو باندې، چې د غیردولتي مؤسسو د څار په برخه کې د اوسني سرپرست حکومت تگلاره انځوروي، ټینګار کوي. که څه هم په کړنلاره کې روښانه عملیاتي لارښوونې ورکړل شوي دي، دا کړنلاره د غیردولتي مؤسسې د خپلواکۍ د احتمالي محدودیتونو او پر بشردوستانه کونښنونو باندې یې پراخه اغېزې په اړه هم اندېښنې مطرح کوي. د دې چوکاټ مؤثریت د دې کړنلارې پر عملي تطبیق او پر هغه برید پورې، تر کومه چې دا د غیردولتي مؤسسو له عملیاتي اړتیاوو سره په تنظیمونکو موخو کې انډول رامنځته کوي، تړلی دی. د کړنلارې تطبیق او له اوسني سرپرست حکومت او د مدني ټولني سازمانونو ترمنځ د بدلېدونکو اړیکو څرنگوالي ته په کتو په افغانستان کې د غیردولتي مؤسسو پر سکتور د کړنلارې د اغېزې په اړه څه ویل به له وخته وړاندې خبره وي.

۸. سرچینې

د اړونده قوانینو په اړه د لازياتو معلوماتو لپاره، مهرباني وکړئ د [ARLO](#) ویب پاڼه کې ورکړل شوو لاندې سرچینو ته مراجعه وکړئ:

- [د روغتیايي پروژو د تطبیق د هداياتو په تړاو د بهرنیو چارو وزارت د ۹ سپټمبر ۲۰۲۳ نېټې متحدالمال: دا متحدالمال مکتوب چې د اوسني سرپرست حکومت د بهرنیو چارو وزارت له خوا صادر شوی، د ملګرو ملتونو ادارو او نړیوالو مؤسسو سره چې په افغانستان کې فعالیت ترسره کوي، د عامې روغتیا وزارت لارښوونې شریکوي. دا حکم چې د ۲۰۲۳ د اګست ۳۰مې نېټې څخه نافذ دی، د روغتیا اړونده پروژو لپاره لارښوونې وړاندې کوي چې پکې د کارکوونکو له خوا ناروغانو ته د نغدو پیسو د ورکولو او د پروژو ساحو ته څېرمه د ملکيانو کورونو ته د کارکوونکو د ورتګ په تړاو بندیزونه شامل دي. د دې هداياتو موخه د روغتیايي پروژو په فعالیتونو کې د شفافیت او حساب ورکولو پر ارزښت باندې د ټینګار په درلودلو سره د پروژې د تطبیق پر مهال د مشخصو پروتوکولونو پر وړاندې ژمنتیا او رعایت باوري کول دي. دا متحدالمال، په داسې حال کې چې د عملیاتو او د](#)

دا سند د حقوقو د پراختیا نړیوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاکمیت څارونکې ویبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه کولو لپاره مهرباني وکړئ زمونږ ویبپاڼه www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤلیت د رفع کولو یادښت: دا سند په غیر رسمي شکل له یو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه یې د هیڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائید شوې. کیدای شي ټوله هڅه د ژباړې د کره کولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امکان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د کلماتو په ټاکلو کې نواقص یا توپيرونه موجود وي.

چلند ټاکلو معیارونو سره د انطباق پر اړتیا باندې ټینګار کوي، په افغانستان کې په روغتیايي پروژو کې بوختو نړیوالو مؤسسو لپاره ډېر مهم دی.

• **په غیردولتي مؤسسو کې له کار کولو څخه د ښځو د بندیز په تړاو د مالي او هماهنگي معینیت د ۲۴/دسمبر/۲۰۲۲ نېټې**

رهنمود: دا هدايات چې د اوسني سرپرست حکومت د اقتصاد وزارت له خوا خپاره شوي، ټولو داخلي او نړیوالې غیردولتي مؤسسو ته حکم کوي چې خپلې ښځینه کارکوونکي له کار څخه منعه کړي. په دې هدايت کې په یادو مؤسسو کې کار کوونکو مېرمنو له لوري د اسلامي حجاب او د اوسني سرپرست حکومت نافذو قوانینو نه مراعت کېدو یادونه شوې ده. د اقتصاد وزارت چې د غیردولتي مؤسسو د عملیاتي چارو د همغږي کوونکي نهاد په توګه نقش لوبوي، د قوانینو او مقرراتو د انفاذ په برخه کې په خپل نقش ټینګار کړی دی. د لارښوونو په منلو کې پاتې راتګ د غیردولتي مؤسسې د فعالیت جواز د لغوه کېدو لامل کېدای شي. دا هدايت هغه مهال د هغه عملیاتي محدودیتونو د درک کولو لپاره چې غیردولتي مؤسسې ورسره مخ وي، په ځانګړې توګه د افغانستان د اوسني سرپرست حکومت تر چتر لاندې د جنسیت (جنډر) اړونده کاري ځواک پالیسیو ته په پام سره، خورا مهم و. په دې کې هغه پراخه حقوقي او تنظیموونکي چاپیریال انځور شوی دی چې په هیواد کې د غیردولتي مؤسسو پر عملیاتو اغېز پرېباسي.

• **د غیر ضروري پروژو (عامه پوهاوي) لپاره د پروپوزلونو او وړاندیزونو د توقف مکتوب، چې په افغانستان کې د اوسني سرپرست**

حکومت د اقتصاد وزارت له خوا خپور شوی، د تمویلونکو او غیردولتي مؤسسو د فعالیتونو په مسیر کې د پام بدلون الزامي ګرځوي. د ۱۷ مې ګڼې رهنمود پر بنسټ، مؤسسې، د نړیوالو ادارو په ګډون، مکلفې دي چې خپل تمرکز د عامه پوهاوي، حمایت، د سولې پراخوالی او د شخړو د هواري پروژو څخه، اړینو بشردوستانه مرستو او د زیربنا د پراختیا چارو ته واړوي. دا پالیسي، چې د (۲۰۲۲) د غیردولتي مؤسسو د انسجام او د چارو د سمون کړنلارې څخه سرچینه اخلي او په ځانګړې توګه د اقتصاد وزارت له ملاتړ څخه برخمنه ده، په افغانستان کې د فعالیت ترسره کوونکو ټولو کورنیو او نړیوالو مؤسسو پر وړاندې د تطبیق وړ ده. د دې اصلي موخه د ټولنې ټیکاو په اغېزناکه توګه د سرچینو تخصیص دی چې اساساً هغه پروژې ته اشاره کوي چې په راتلونکي کې به پلې کېږي او پر هغه پروژو باندې کومه منفي اغېزه نه پرېباسي چې د یاد هدايت تر صادرېدو دمخه پیل

دا سند د حقوقو د پراختیا نړیوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاکمیت څارونکې ویبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه کولو لپاره مهرباني وکړئ زمونږ ویبپاڼه www.arlo.online ته لار شئ.

د مسؤليت د رفع كولو يادښت: دا سند په غير رسمي شكل له يو رسمي سند څخه ژباړل شوی دی، مگر ژباړه يې د هيڅ دولتي ادارې لخوا نه ده تائيد شوې. كيدای شي ټوله هڅه د ژباړې د كره كولو د ډاډ لپاره شوې وي. مگر دا هم امكان لري چې د اصلي سند او ژباړې ترمنځ د كلماتو په ټاكلوكې نواقص يا توپيرونه موجود وي.

او په جريان كې قرار لري. دا هدايت، لكه څرنگه چې د اوسني سرپرست حكومت د اقتصاد وزارت يې يادونه كړې، په افغانستان كې د غيردولتي مؤسسو عملياتو او لومړيتوبونو د مديريت لپاره ډېر ارزښت لري.

دا سند د حقوقو د پراختيا نړيوال سازمان (IDLO) په واسطه د افغانستان د قانون د حاكميت څارونكې ويبپاڼه (ARLO) پروژې لپاره ژباړل شوی دی. د ARLO په اړه د نورو مالوماتو ترلاسه كولو لپاره مهرباني وكړئ زموږ ويبپاڼه www.arlo.online ته لار شئ.